

CE Johdantoa

- Rinnakkaisuus vs. samanaikaisuus
- Laittearkkitehtuureja
- Prosessien välinen kommunikointi
- Yhteiskäyttöinen muisti
- Sovellusten luokittelua
- Ohjelmointiparadigmoja, syntaksia

Andrews, Ch 1

Rinnakkaisuus - Samanaikaisuus

- Peräkkäisyyteen perustuvat sovellukset
  - yksi kontrollisäie
- Rinnakkaiset sovellukset
  - useita kontrollisäikeitä
    - kun yksi odottaa, muut voivat edetä
  - suora tai epäsuora kommunikointi
  - synkronointi, poissulkeminen (atomisuus)
- Rinnakkaisuus vs. samanaikaisuus

Rio syksy 2005 Auvo Häkkinen 1-2

Miksi rinnakkaisuutta?

- Tavoitteita
  - parantunut suorituskyky
  - parantunut luotettavuus
  - komponenttien yksinkertaisuus
  - sopivuus hajautettuun ympäristöön
- Hinta
  - monimutkaisempi suunnittelu
  - Käyttötymisen hallinta vaikeampaa

Rio syksy 2005 Auvo Häkkinen 1-3

Missä rinnakkaisuutta?

- tietokoneiden käyttöjärjestelmissä
  - I/O-toiminta
- WWW-palvelin
  - palvelee samanaikaisesti useita asiakkaita
- hajautettu laskenta
  - SETI-projekti, sääennusteet, salakirjoituksen murtaminen
- sulautetut järjestelmät
  - esim. autoissa keräämässä ja käsittelemässä tietoja eri paikoista
- simulaatiot
  - reaalimaailman tapahtumien mallintaminen
- multimedia-/peliohjelmat
  - samanaikaisesti käsiteltävä liikkuvaa kuvaa ja ääntä
- komponenttiohjelmointi

Rio syksy 2005 Auvo Häkkinen 1-4

Keskinäinen kommunikointi

kommunikointiin voidaan käyttää yhteistä muuttujaa -sanomanvälitystä

Prosessien ja/tai säikeiden välillä on hyvin monenlaista tarvetta kommunikointiin

Rio syksy 2005 Liisa Marttilinen 1-5

Prosessit voivat häiritä toisiaan!

Prosessien tai säikeiden yhteistoiminta pitää varmistaa!

Rio syksy 2005 Liisa Marttilinen 1-6

Prosessien toiminta pitää jotenkin synkronoida!

Esim. tuottaja ja kuluttaja, joiden välissä on puskuri

Mitä ongelmia voi syntyä? Mitä toimintoja tässä pitää synkronoida?

puskurin käsittely

kirjoittamisen ja lukemisen tahdistus

Termejä

- keskinäinen poissulkeminen (mutual exclusion)
  - | varmistetaan, ettei yhteistoiminnan onnistumisen kannalta kriittisiä osia prosessien ohjelmakoodista suoriteta samanaikaisesti
  - | kriittinen alue (critical section): vain yksi prosesseista voi suorittaa kriittistä aluettaan
    - | esim. äskeisessä tuottaja-kuluttaja-ongelmassa tuottaja ja kuluttaja eivät pääse samanaikaisesti käsittelemään puskuria.
- ehtosynkronointi (condition synchronization)
  - | prosessin eteneminen estetään, kunnes tietty ehto toteutuu
    - | kuluttaja saa ottaa puskurista vasta kun tuottaja on sinne jotakin tuonut
    - | tuottaja saa kirjoittaa uutta vasta kun kuluttaja on entisen lukeut

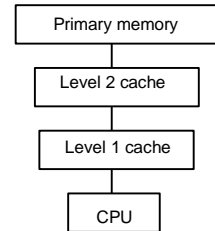
Laitteistoarkkitehtuureja

SISD (Single Instruction Single data)

- | tavallisia prosessoreja

SIMD (Single Instruction Multiple data)

- | taulukkoprosessori, vektoriprosessori

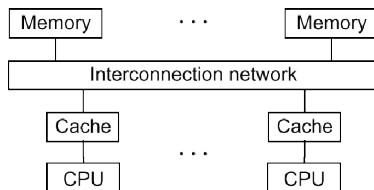

Rinnakkaisuus? Samanaikaisuus?

Andrews Fig 1.1

MIMD, tiukasti kytketty

= moniprosessorijärjestelmä, yhteiskäyttöinen muisti

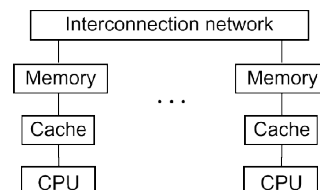

Rinnakkaisuus? Samanaikaisuus?
Muistin eheys?

Andrews Fig 1.2

MIMD, löyhästi kytketty

= hajautetut, erilliset koneet

Sanomanvälitys
Rinnakkaisuus? Samanaikaisuus?
Muistin eheys?

Andrews Fig 1.3

Prosessien välinen kommunikointi

Inter Process Communication, IPC

Miksi?

- Synkronointitarve

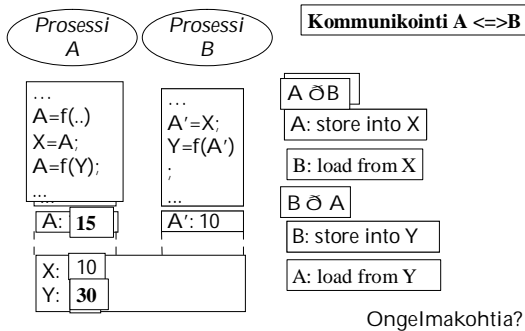
- Poissulkeminen: vuorot yhteisten resurssien käytössä
- Ehtosynkronointi: odota toisen etenemistä

Kuinka?

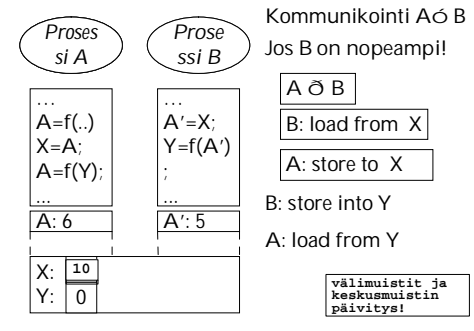
- Talleta paikkaan, josta toinen voi lukea

- Muuta yhteiskäyttöisen muuttujan arvoa
= yhteinen muistialue
- Sovellus: poissulkeminen / synkronointi
- Kirjoita yhteiskäytössä olevaan kommunikointikanavaan
= sanomanvälitys
- KJ: poissulkeminen / synkronointi

☒ Yhteiskäyttöinen muisti

☒ Yhteiskäyttöinen muisti

A:n välimuisti:
X=20

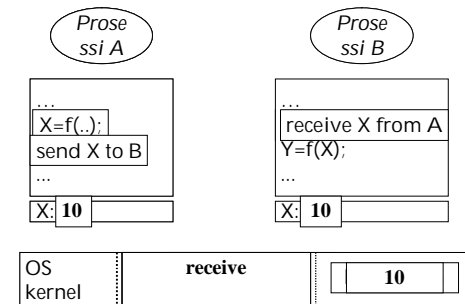
B:n välimuisti:
X=-5

B laskee uuden arvon X:lle: X=-5

Keskusmuisti
X: -5

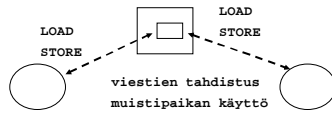
A:n välimuistissa oleva tieto tehtävä jotenkin epäkelvoksi!

• Sanomanvälitys

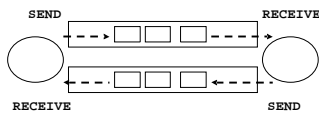

Kommunikointitavat

Yhteiskäyttöinen muisti

Sanomanvälitys

Rio syksy 2005

Liisa Marttinen

1 - 19

Kumpi kommunikointitapa?

Tarkkuus / nopeus (granularity)

- Yhteiskäyttöinen muisti
  - | välitön vaikutus
  - | käskyn tarkkuudella
- Sanomanvälitys, dedikoidut prosessorit
  - | LAN: 5-10 ms viiveet
  - | proseduurin tarkkuudella
- Sanomanvälitys, yleiset palvelinkoneet
  - | LAN/WAN: 10 ms - n sekunnin viiveet
  - | palvelun tarkkuudella

Rio syksy 2005

Auvo Häkkinen

1 - 20

Luotettavuus

- Yhteiskäyttöinen muisti
  - | täysin luotettava (tai täysi epäonnistuminen)
- Sanomanvälitys
  - | **Saman koneen sisäisesti**
    - | sama kuin yhteiskäyttöisellä muistilla (lähes)
  - | **LAN**
    - | kommunikointi luotettavaa
    - | prosessit voivat epäonnistua toisista riippumatta
  - | **WAN**
    - | epäluotettava kommunikointi
    - | prosessit voivat epäonnistua toisista riippumatta

Rio syksy 2005

Auvo Häkkinen

1 - 21

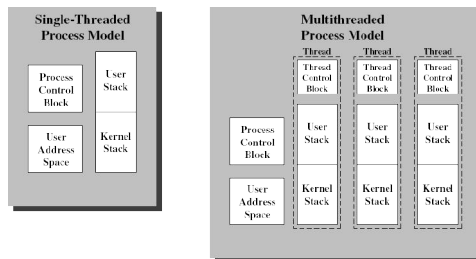
Yhteiskäyttöinen muisti

Rio syksy 2005

Liisa Marttinen

1 - 22

Prosessi ja sen säikeet

Stallings Fig 4.2

Single Threaded and Multithreaded Process Models

Rio syksy 2005

Auvo Häkkinen

1 - 23

Yhteiskäyttöinen muisti / Säikeet

- Nopein kommunikointitapa
- Yhteiskäyttöinen muisti
  - | oletusarvoisesti saman prosessin säikeille
  - | KJ huolehtii viittauksista yhteisiin globaaleihin muuttujiin (kirjanpito PCB:ssä)
- Kullakin säikeellä oma pino
  - | dynaaminen tilanvaraus aliohjelmaa kutsuttaessa
  - | kullakin säikeellä omat paikalliset muuttujat
- Käyttö normaaleilla muistiviitekäskyillä
  - | LOAD, STORE, ...

Rio syksy 2005

Auvo Häkkinen

1 - 24

Prosessien välinen kommunikointi

- **putki (pipe)** eräänlainen puskuri, joka siirtää tavuvirtaa prosessilta toiselle
  - Unix
- sanomajono (message queue) prosessi voi lähettää sanomia sanomajonojen avulla
  - Esim. Solaris, System V
- jaettu muistialue (shared memory) alue kuuluu useamman prosessin muistiavaruuteen
  - Unixissa yhteinen muistialue kaikkien aluetta jakavien prosessien virtuaalimuistia
- säie (thread)
  - yhteinen muistialue
  - oma kontrolli

Rio syksy 2005

1 - 25

POSIX-kirjasto, pthread

- Yli 60 funktiota
- Luonti, pysäytys, lopettaminen, ...
  - pthread_create(), pthread_attr_init()
  - pthread_exit(), pthread_join(), pthread_detach()
  - sched_yield()
- Synkronointi, poissulkeminen
  - mutexit, rw-lukot, ehtomuuttujat

JAVA: pakkaus java.lang

- luokka Thread
- säie.start(), säie.stop(), säie.sleep()

C Lue man- / opastussivut
C Andrews ch 4.6, 5.4

Rio syksy 2005

Auvo Häkkinen

1 - 26

```
#include <pthread.h>
```

```
// esittele globaalit muuttujat tässä (shared)
```

```
int main(int argc, char *argv[]) {  
    pthread_t pid, cid;  
    printf("Creating two threads\n");  
    pthread_create(&pid, NULL, Producer, NULL);  
    pthread_create(&cid, NULL, Consumer, NULL);  
    pthread_join(pid, NULL);  
    pthread_join(cid, NULL);  
    printf("Threads joined\n");  
}  
  
void *Producer(void *arg) { // säikeen suoritus alkaa tästä  
    // esittele paikalliset muuttujat tässä (private)  
    printf("Producer started\n");  
}  
  
void *Consumer(void *arg){ // säikeen suoritus alkaa tästä  
    printf("Consumer started\n");  
}
```

Rio syksy 2005

Auvo Häkkinen

1 - 27

Yhteiskäyttöinen muisti / Prosessit

- Eri vanhemmista peräisin olevat prosessit
- Palvelupyynnöt alueiden luomiseksi ja liittämiseksi prosessin osoiteavaruuteen
  - shmget(), shmctl(), shmat(), shmdt(), ftok()
- Muistiin viittaus normaaleilla käskyillä
- KJ: kirjanpito yhteiskäytössä olevista alueista
- Käyttöoikeudet kuten tdstoilla
  - kuka: u, g, o
  - miten: r, w, x

C Lue man-sivut

Rio syksy 2005

Auvo Häkkinen

1 - 28

RIO-kurssi

```
# esittele yhteiset muuttujat tässä  
# esittele yhteiset aliohjelmat tässä  
  
process Prosessi_A(käynnistysparametrit) {  
    # esittele paikalliset muuttujat tässä (yksityisessä käytössä)  
    # esittele paikalliset aliohjelmat tässä  
    lauseet;  
}  
  
process Prosessi_B(käynnistysparametrit){  
    lauseet;  
}
```

Emme ota kantaa siihen kuinka prosessit käynnistetään

Huom: kullakin prosessilla oma pino

Rio syksy 2005

Auvo Häkkinen

1 - 29

Keskeytykset / Vuorottaminen

- Prosessin suoritus voi keskeytyä kahden konekielisen käskyn välissä
    - Prosessori automaattisesti suorittamaan KJ:tä
  - Keskeytys voi aiheuttaa prosessin vaihdon...
    - KJ tallettaa rekistereiden arvot PCB:hen
    - KJ lataa rekistereille uudet arvot toisesta PCB:stä
- kun prosessi päivittämässä yhteistä data

```
LOAD R1, A  
  
ADD R1, =10  
STORE R1, A
```

```
LOAD R1, A  
ADD R1, =5  
STORE R1, A
```

lopputulokset riippuu
suoritusjärjestyksestä:
A= A+5, A=A+10, A= A+15

Atomisuus?

Rio syksy 2005

Auvo Häkkinen, Liisa Marttinen

1 - 30

Rinnakkaisten sovellusten luokittelua

- ☒ Moniajojärjestelmät
  - Hajautetut järjestelmät
  - Ž Rinnakkaislaskenta

☒ Moniajojärjestelmät

- Toisistaan riippumattomat prosessit
- Sovellus, jossa useita säikeitä / prosesseja
- Alusta
  - ┆ yhteiskäyttöinen muisti, yksi tai useampi CPU
  - ┆ vuorottelu
- Esim.
  - ┆ Ikkunointiympäristöt
  - ┆ Osituskäyttöön perustuvat järjestelmät (esim. palvelimet)
  - ┆ Tosi-aikaiset ohjausjärjestelmät
- Helppo suunnitella, tehokasta laskentaa
  - ┆ kukin prosessi tekee yhtä asiaa

• Hajautetut järjestelmät

- Itsenäisten koneiden verkot, sanomanvälitys
  - ┆ CPU:t joilla omaa muistia + yhdistävä verkko
  - ┆ off-load processing
- Esim.
  - ┆ Tiedostopalvelin
  - ┆ Tietokanta/transaktiojärjestelmät, esim. lipunvaraus, pankit
  - ┆ Web palvelimet Internetissä (... DNS)
  - ┆ Globaalit yritysjärjestelmät: Integroidut business-alueet
  - ┆ Vikasietoiset järjestelmät, toisinnus

Bacon Fig 1.1: A distributed control system

Bacon Fig 1.2: Multimedia workstations

Bacon Fig 1.3: Airline booking system

Bacon Fig 1.5: A simple distributed operating system

Ž Rinnakkaislaskenta

- Nopeammin, enemmän aikayksikössä
- Esim.
  - ┆ Tieteellinen laskenta, mallintaminen (esim. sääennuste)
  - ┆ Grafiikka ja kuvankäsittely
  - ┆ Laajat kombinatoriset ja optimointiongelmat (esim. talous)
- Rinnakkainen data: SIMD
  - ┆ sama tempu, mutta vain osalle dataa
  - ┆ Bacon Fig 1.6: Replicated code, partitioned data
- Rinnakkainen laskenta: MIMD
  - ┆ eri tempu eri prosesseille (eri data)
  - ┆ Bacon Fig 1.7: A four step pipeline

Missä luokittelun erot?

- Kommunikointinopeus
  - ┆ yhteinen muisti vs. sanomanvälitys
- Yhteistoiminnan luonne
  - ┆ asiakas - palvelija
- Toiminnan autonomisuus (ml. virheet.)
  - ┆ samassa koneessa vs. erilliset koneet
  - ┆ verkko

Ohjelmointiparadigmat

- ☒ Iteratiivinen rinnakkaisuus
  - Rekursiivinen rinnakkaisuus
- Ž Tuottaja - Kuluttaja
  - Asiakas - Palvelija
  - Vuorovaikutteiset kumppanit/ryhmät

Iteratiivinen rinnakkaisuus

- Monta identtistä iteratiivista prosessia
  - sama koodi, toistosilmukka
- Kukin laskee toistossa tuloksen osasta dataa, sitten tulokset yhdistetään
  - yhteinen muisti tai sanomanvälitys
  - esim. puurakenteiset algoritmit
- Monta tapaa järjestää rinnakkaisiksi, jos read set ja write set erillisiä
- Esim.
  - Matriisin kertolasku (s. 13-16)
  - Bacon Fig 1.6: Replicated code, partitioned data.

Rio syksy 2005

Auvo Häkkinen

1 - 37

Matriisin kertominen

$a[n,n] \times b[n,n] = c[n,n]$

$a[1,*] \cdot b[* ,1] = a[1,1] \cdot b[1,1] + a[1,2] \cdot b[2,1] + \dots + a[1,n] \cdot b[n,1] = c[1,1]$

Rio syksy 2005

Liisa Marttinen

1 - 38

```
double a[n,n], b[n,n], c[n,n];
```

```
for [i = 0 to n-1] {
  for [j = 0 to n-1] {
    # compute inner product of a[i,*] and b[* ,j]
    c[i,j] = 0.0;
    for [k = 0 to n-1]
      c[i,j] = c[i,j] + a[i,k]*b[k,j];
  }
}
```

jokainen rivi
jokainen sarake

Sequential Matrix Multiplication

```
process row [i = 0 to n-1] { # in parallel
  for [j = 0 to n-1] {
    c[i,j] = 0.0;
    for [k = 0 to n-1]
      c[i,j] = c[i,j] + a[i,k]*b[k,j];
  }
}
```

Parallel Matrix Multiplication Using a Process Declaration

Rio syksy 2005

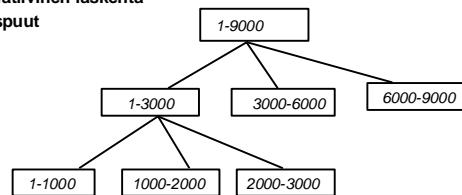
Auvo Häkkinen

1 - 39

Muita helposti rinnakaistettavia

Esim.

- järjestäminen
- etsiminen
- spekulatiivinen laskenta
- päätöspuut
- pelit

Puurakenteiset algoritmit

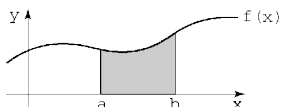
Rio syksy 2005

Auvo Häkkinen

1 - 40

Rekursiivinen rinnakkaisuus

- Rekursiivinen aliohjelma kutsuu itseään
  - tilanvaraus pinosta
  - 'Hajoita ja Hallitse'
- Voidaan tehdä rinnakkain, jos kullakin kutsulla erilliset write -joukot
  - eivät käytä globaaleja muuttujia
  - kullekin erilliset viite- ja tulosparametrit
- Esim.
  - Quicksort
  - Integraalin approksimointi (s. 18-19)

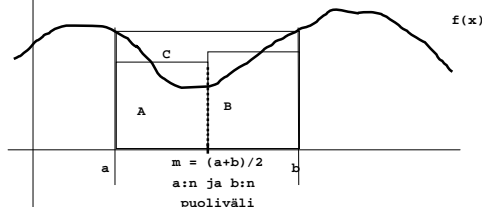

Rio syksy 2005

Auvo Häkkinen

1 - 41

Integraalin approksimointi

Onko jo riittävä hyvä approksimaatio:

$$|A + B - C| < \text{epsilon}$$

Jos ei ole, niin jatketaan

Rio syksy 2005

Liisa Marttinen

1 - 42

```

double quad(double left,right,fleft,fright,lrarea) {
double mid = (left + right) / 2;
double fmid = f(mid);
double larea = (fleft+fmid) * (mid-left) / 2;
double rarea = (fmid+fright) * (right-mid) / 2;
if (abs((larea+rarea) - lrarea) > EPSILON) {
# recurse to integrate both halves
larea = quad(left, mid, fleft, fmid, larea);
rarea = quad(mid, right, fmid, fright, rarea);
}
return (larea + rarea);
}

```

Recursive Procedure for Quadrature Problem

```

co larea = quad(left, mid, fleft, fmid, larea)
// rarea = quad(mid, right, fmid, fright, rarea)
OC

```

Rio syksy 2005 Auvo Häkkinen 1 - 43

Ž Tuottaja - Kuluttaja

- Tietoa virtaa vain yhteen suuntaan
- Tuottaja laskee ja laittaa tiedon kuluttajan saataville
- Kuluttaja käyttää tuotetun tiedon
  - klassinen rajoitetun puskurin hallintaongelma
- Esim: Unixin putket (liukuhihna)


```

sed -f Script $* | tbl | eqn | groff Macros -

```

Source files → sed → tbl → eqn → groff → PostScript

Puskurointi?

Andrews Fig 1.5

Rio syksy 2005 Auvo Häkkinen 1 - 44

```

process Producer {
while (true) {
produce X;
store X into B[*];
}
}

process Consumer {
while (true) {
load Y from B[*];
consume Y;
}
}

```

Ongelmia? Huomioitavaa?

Rio syksy 2005 Auvo Häkkinen 1 - 45

Yleistys

liukuhihna

Suodatus (filter)

Rio syksy 2005 Auvo Häkkinen 1 - 46

Asiakas - Palvelija

- Tietoa virtaa molempiin suuntiin
  - pyyntö-vastaus protokolla
- Asiakas ja palvelija voivat olla eri koneissa
  - kutakin pyyntöä palvelemaan oma säie
- Esim. tdstopalvelin (read, write)
  - klassinen lukijat / kirjoittajat ongelma

Andrews Fig 1.6

Rio syksy 2005 Auvo Häkkinen 1 - 47

```

process Client [i] {
...
send y to F;
receive x from F;
...
}

process Server F {
while (true) {
receive msg from *;
x=f(msg);
send x to msg.sender;
}
}

```

Rio syksy 2005 Auvo Häkkinen 1 - 48

Yleistys

A asiakas: node 1
palvelija: node 2

B asiakas: node 2
palvelija: node 3

Käsite (asiakas-palvelija)
liittyy
kommunikointiin,
ei solmuun

Rio syksy 2005 Auvo Häkkinen 1-49

- **Interaktiiviset kumppanit / ryhmät**
- Toimivat palvelijoina sekä asiakkaina
- *Koordinoija* tai *rengas* tai *liukuhihna*, tai kaikki kommunikoivat *kaikkien kanssa*
- Sanomanvälitys
  - send msg to Worker[0]
  - receive msg from Coordinator

Andrews Fig 1.7

Rio syksy 2005 Auvo Häkkinen 1-50

Prosessi A

...
vaihe 1
send xa to B
receive xb from B
vertaa
vaihe 2

Prosessi B

...
vaihe 1
send xb to A
receive xa from A
vertaa
vaihe 2
...

Asynkroninen vs. synkroninen kommunikointi
Yksisuuntainen operaatio

Rio syksy 2005 Auvo Häkkinen 1-51

```

process coordinator {
  double a[n,n]; # source matrix a
  double b[n,n]; # source matrix b
  double c[n,n]; # result matrix c
  initialize a and b;
  for [i = 0 to n-1] {
    send row i of a to worker[i];
    send all of b to worker[i];
  }
  for [i = 0 to n-1]
    receive row i of c from worker[i];
  print the results, which are now in matrix c;
}
  
```

Esim:
hajautettu
matriisin
kertolasku
(s. 23-26)

```

process worker[i = 0 to n-1] {
  double a[n]; # row i of matrix a
  double b[n,n]; # all of matrix b
  double c[n]; # row i of matrix c
  receive initial values for vector a and matrix b;
  for [j = 0 to n-1] {
    c[j] = 0.0;
    for [k = 0 to n-1]
      c[j] = c[j] + a[k] * b[k, j];
  }
  send result vector c to coordinator
}
  
```

Koordinoija
jakaa työt,
kokoaa tulokset

Rio syksy 2005 2

```

process worker[i = 0 to n-1] {
  double a[n]; # row i of matrix a
  double b[n]; # one column of matrix b
  double c[n]; # row i of matrix c
  double sum = 0.0; # storage for inner products
  int nextCol = i; # next column of results
  receive row i of matrix a and column i of matrix b;
  # compute c[i,i] = a[i,*] * b[*,i]
  for [k = 0 to n-1]
    sum = sum + a[k] * b[k];
  c[nextCol] = sum;
  # circulate columns and compute rest of c[i,*]
  for [l = 1 to n-1] {
    send my column of b to the next worker;
    receive a new column of b from the previous worker;
    sum = 0.0;
    for [k = 0 to n-1]
      sum = sum + a[k] * b[k];
    if (nextCol == 0)
      nextCol = n-1;
    else
      nextCol = nextCol-1;
    c[nextCol] = sum;
  }
  send result vector c to coordinator process;
}
  
```

Rengas
liukuhihnasta

Rio syksy 2005 1-53

Yleistys: 2-suuntainen liukuhihna

Solmu i-1

```

while {
  xxx
  xxx
  xxx
  send
}
  
```

Solmu i

```

while {
  receive
  send
}
  
```

Solmu i+1

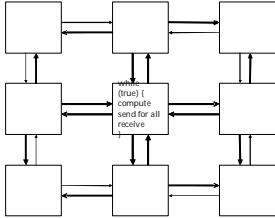
```

while {
  xxx
  xxx
  xxx
  receive
}
  
```

synkronointipisteet:
receive: odota synkronointitietoa
send: lähetä synkronointitietoa

Rio syksy 2005 Auvo Häkkinen 1-54

Yleistys: Heartbeat

Esim. Internetin reititustaulut algoritmi vs. käyttäytyminen

Heartbeat

```
process Worker [i=1 to numWorkers]
{
  declaration of local variables;
  initialisation of local variables;
  while (not done) {
    send values to neighbors;
    receive values from neighbors;
    update local values;
  }
}
```

to/from neighbors $\leftrightarrow$ toistosilmukka

Heartbeat, ongelmat

- Lukkiutumisvaara
  - | synkroninen vs. asynkroninen kommunikointi
- Käyttäytyminen
  - | Turhaa työtä?
  - | "Lyhyin reitti" tiedon välitys
    - mitä jos reitti katoaa?
  - | kuormantasaus
    - välitetään tietoa 'vapaasta kapasiteetista'
    - mitä jos verkko ruuhkautunut?

Rinnakkaisuuden ongelmakenttä

Ratkottavien ongelmien aiheita antavat...

- Rinnakkainen data → poissulkeminen
  - | Esim. yhteinen puskuri → datan ajantasaisuus
  - | read - update - write
- Rinnakkainen suoritus → synkronointi
  - | Esim. tuota - kuluta
- Resurssien jakelu → lukkiutuminen
  - | Joku huutaa lisää
- Vuorojen jakelu → nälkiintyminen
  - | Onneton prioriteetti

Täysin erilliset prosessit	Kilpailu	Poissulkeminen Lukkiutuminen Nälkiintyminen
Prosessit epäsuorasti tietoisia toisista	Yhteistyö Yhteinen muisti	Poissulkeminen Lukkiutuminen Nälkiintyminen Datan ajantasaisuus
Prosessit suorasti tietoisia toisista	Yhteistyö Sanomanvälitys	Lukkiutuminen Nälkiintyminen

- Suoritusjärjestys / ajoitus
- Prosessin lopputulos

ks. Stallings Tab 5.1

Syntaksimerkinnät

Ohjelmointimerkinnät

Yleiset kurssin algoritmien ohjelmointimerkinnät

Alkujuuret: Pascal, C, C++, Java

Yksikäsitteisesti, ymmärrettävästi

• Esittelyt

```
int i, j = 3;
double sum = 0;
real x;
int a[n]      # int a[0:n-1]
int b[1:n]    # array of n integers
double c[n,n] = ([n] ([n] 1.0))
```

• Peräkkäisesti suoritettavat lauserakenteet

```
if (ehtolauseke)
  lauseet;
else
  lauseet;
while (ehtolauseke) {
  lauseet;
}
for [määräl,..., määrän] {
  lauseet;
}
```

toistojen lukumäärät:

```
    i=0 to N
    i=1 to N by 2
    i=0 to n-1 st i!=x
    i=0 to N, j=0 to M
```

• Rinnakkaisesti suoritettavat lauserakenteet

```
co lause1;      # N rinnakaista suoritusta
// ...         # voivat edetä eri CPU:illa
// lauseN;     # vapaassa järjestyksessä
oc
# jatka tästä vasta kun kaikki haarat suoritettu
```

• Prosessit

```
process foo {           # yksi prosessi ...
  lauseet;
}
process bar[i=1 to N]{ # N prosessia
  lauseet;
}
```

Käytämme kursilla ensisijaisesti prosessimerkintää!

• Funktiot ja Proseduurit

```
int addone(int v) {      # palauttaa kokonaisluvun
  return(v+1);
}
main() {                 # proseduri, ei palauta arvoa
  int n, sum;
  read(n);
  for [i = 1 to n]
    sum = sum + addone(i);
  write ("the final value is", sum);
}
```

Spesifiointimerkinnät

• Atomisen transaktio

```
state_1      # laskennan tila ennen atomisia operaatioita
< S1; ... Sn; > # lista atomisia operaatioita
state_2      # laskennan tila atomisen osan jälkeen
```

Muut prosessit näkevät joko tilan state_1 tai state_2,
mutta eivät koskaan atomisen alueen välituloksia

Esim. x=0; y=10;
      < x=x+1; y=y+1; >

Muut samoja muuttujia käyttävät prosessit näkevät
x==0 JA y==10 tai x==1 JA y==11

• **< await >**

`< await (ehtolauseke) lauseet; >`

• Synkronointipisteen merkintä

- | *"odota tässä kunnes ehtolausekkeen arvoksi tulee true"*
- | **Kun suoritus jatkuu kohdasta lauseet, ehto takuuvarmasti voimassa**

• Lauseosan suoritus atominen

- | **Välivaiheet eivät näy muille prosesseille**

• Esim. `< await (s>0) s=s-1; >`

• Toteutus?

- | **semaforit, monitorit, sanomanvälitys, ...**
- | **Eräissä tapauksissa ohjelmoija joutuu vielä tarkistamaan ehdon voimassaolon, ennenkuin voi antaa suorituksen jatkaa!**
(Esim. useita odottajia, jotka pääsevät yhtäaikaan jatkamaan)

Kertauskysymyksiä?